

'Ik heb de neiging om te veel te willen'

ROestafette: op bezoek bij Susanne Janssen

dr. Susanne Janssen \ FOTO: PRIVE-ARCHIEF

VOLLEDIGE NAAM Maria Susanna Sofia Elisabeth Janssen

GEBOREN 24 september 1963 in Waalre

HUIDIGE WOONPLAATS Rotterdam

GEZINSSITUATIE Getrouwd met Borg van Nijnatten, moeder van Ruben (5)

MIDDELBARE SCHOOL Gymnasium-A, Van Maerlant Lyceum te Eindhoven

VERVOLGSTUDIE Taal- en literatuurwetenschap, Universiteit van Tilburg

SCRIPTIE Hoe komen uitgeverijen aan nieuwe auteurs?

EERSTE BIJBAAN Advertentieacquisitie voor lokale krant

EERSTE BAAN Onderzoeker aan de Universiteit van Tilburg

EERSTE KEER ALLEEN OP VAKANTIE Naar Bretagne in Frankrijk, toen ik 17 was

LAATST GELEZEN BOEK *De Profielschets*, Joke Hermens

FAVORIETE VAKANTIE-BESTEMMING Frankrijk (sinds ze een zoon heeft)

WAT STAAT ALTIJD OP UW BOODSCHAPPENLIJSTJE? Dropkoppen

BESCHRIJF UZELF IN VIJF WOORDEN Gericht op consensus, bedachtzaam, ondernemend, doorzetter, betrokken

WIE GAAN WE DE VOLGENDE KEER INTERVIEWEN? Marlite Halbertsma

In deze rubriek komt ROest bij docenten en professoren thuis om de persoon achter de hoogleraar te leren kennen. Prof. dr. Susanne Janssen is sinds september 2003 hoogleraar Kunst- en Cultuurwetenschappen aan de FHKW. Begin 2003 kende NWO haar de prestigieuze Vici-subsidie toe, waarmee ze tot eind 2008 internationaal vergelijkend onderzoek doet.

DOOR KIRSTEN VOS

De woning van prof. dr. Susanne Janssen is gelegen in de nieuwbouwwijk Kralingen, op luttele minuten afstand van de universiteit. De wijk doet aan als 'suburbia', met losstaande woningen, brede opritten voor twee auto's en onpersoonlijke architectuur. Als ik het huis binnenkom, wordt die indruk echter onmiddellijk ontkracht. De Nijntje-verjaardagsslingers van het kinderfeestje voor zoon Ruben hangen nog ('Ja, die moet ik nog steeds opruimen'). Mijn ROest-hart maakt een sprongetje als ik in de literatuurmand achter het tafelhoedje ROests zie staan ('Oh ja inderdaad. Dat heb ik niet expres gedaan hoor!').

U had op 18 maart uw oratie, waarom was dat eigenlijk? U bent toch al hoogleraar?

'Ja. Met die oratie aanvaard je in een openbaar optreden je ambt als hoogleraar, het is een soort ritueel. Sommige hoogleraren doen dat sneller dan andere, ik was gewoon wat later daarmee. Pas na je oratie mag je een toga aan. (lacht) Die je wel zelf moet betalen. Ik heb gesproken over de status van kunst in de samenleving, waar mijn lopende onderzoek (Cultural Classification Systems in Transition: The Social Valuation of Cultural Goods in France, Germany, the Netherlands and the United States, KV) ook over gaat.'

en doen, ik zoek steeds de grens op'

'Ik doe verschillende dingen tegelijk, ik ben geen studeerkamergeleerde.'

Hoe gaat het met uw onderzoek?

'We zitten nu in de eerste fase. We onderzoeken over langere tijd hoe pers en kritiek cultuuruitingen beoordelen in vier landen, Nederland, Duitsland, Amerika en Frankrijk. We hebben de vooronderstelling dat zich daar sinds de jaren vijftig grote veranderingen in hebben voorgedaan en dat hoe er naar kunst en cultuur gekeken wordt, afhangt van bredere maatschappelijke processen en structuren. Door in verschillende landen hier onderzoek naar te doen, krijgen we daar scherper zicht op. Ik had me niet gerealiseerd dat er zo'n groot gat lag op het gebied van internationaal vergelijkend onderzoek.'

Wat betekent het voor uw onderzoek, dat het internationaal vergelijkend van karakter is?

'Er wordt wel meer onderzoek naar de waardering van cultuurproducten gedaan, maar dat is vaak binnen één land. Veel onderzoekers, met name Amerikanen, hebben er een handje van om hun onderzoek te presenteren als geldend voor alle westerse landen. Door de vergelijking met andere landen komt er meer aandacht voor crossnationale verschillen en overeenkomsten. Doordat het onderzoek voor veel landen interessant is, is bovendien de kans op publicatie veel groter. Als je een onderzoek doet naar de Nederlandse literatuur, hebben internationale wetenschappelijke bladen daar minder interesse voor. Ik bedoel, weten zij wie Rutger Kopland is? En je legt makkelijker contacten, waardoor je weer toegang tot bronnen krijgt en medewerking uit verschillende landen.'

U heeft een flink aantal publicaties op uw naam staan. Klopt het dat u relatief gezien veel gepubliceerd heeft?

'Ja, ik geloof wel dat dat klopt, als ik mezelf vergelijk met andere mensen van mijn lichtung. Ik heb trouwens niet alleen publicaties op mijn naam staan, het is gemengd. Ik doe verschillende dingen tegelijkertijd, ik ben geen studeerkamergeleerde. Ik heb bijvoorbeeld grote congressen georganiseerd, zoals onlangs het ESA-congres, ik ben ook bestuurlijk-organisatorisch bezig. Het is niet dat het me allemaal aan komt waaien, maar ik zeg in principe veel ja op voorstellen. Dat levert vaak mooie kansen en ervaringen op. Ik vraag me bij elk verzoek af of het voor mij mogelijkheden heeft, of het intellectueel of anderszins de moeite waard is. Wat kan ik daarmee? Ik wil niet mijn hele leven louter met literatuur bezig zijn. Soms duizelt het wel ja.'

Was u tijdens uw studie al zo actief?

'Ja, ik was mede-oprichter en redacteur van het faculteitsblad Blanco, van de Universiteit van Tilburg. Dat was leuk om op te zetten, ik heb dat een aantal jaar gedaan. Ik ben ook student-assistent geweest en heb in verschillende commissies gezeten. Dus dat is eigenlijk altijd zo geweest ja.'

Wat haalt u uit onderzoek doen, wat vindt u er leuk aan?

(lacht) 'Laat ik eerst even zeggen dat onderzoek doen niet altijd leuk is! Het doet ook wel eens pijn. Maar goed, wat ik leuk vind aan onderzoek doen is orde scheppen in de chaos, de lijn vinden in een hele ingewikkelde puzzel. Ik haal er intellectueel plezier uit, om samenhang te vinden tussen bepaalde gegevens, om verschillende beelden van de werkelijkheid te vinden. Het vraagt veel tijd om die verbanden te vinden en om die zo op te schrijven, dat het voor anderen constructief is. Dat kost tijd, soms is dat wel frustrerend. Maar daarna komt het wel. Ja, bij het schrijven van een thesis speelt hetzelfde. Het geeft voldoening als het lukt om de grote lijn te vinden en die onder woorden te brengen. Aan de andere kant, ik beleef ook genoeg aan het lezen van denkbeelden van anderen. Dat is tegenwoordig niet makkelijk, in de wetenschap en het onderwijs ligt veel nadruk op het eindresultaat. Te veel vind ik.'

In de wetenschap ligt tegenwoordig te veel nadruk op het eindresultaat, zegt u. Hoe bedoelt u dat?

'Je hebt als onderzoeker te weinig tijd om je in te lezen in je onderwerp, om te kijken wat er al is, je moet meteen beginnen met schrijven. Die druk zie ik ook bij studenten. De tijdspanne is gewoon korter, vergeleken met een jaar of tien geleden. Je ziet dat er nu eisen gesteld worden aan de output van mensen, dat is naar het voorbeeld van de beta-studies gedaan. Het probleem met deze eisen in de sociale en geesteswetenschappen is dat ze niet altijd haalbaar zijn. Dat levert discussies op. Ik ken collega's aan diverse andere universiteiten die hun onderzoekseisen niet gehaald hebben en nu helemaal geen tijd meer hebben voor onderzoek. Zij hadden niet aan de onderzoeksnorm voldaan. Wat je nu ziet, is dat mensen sneller artikelen gaan schrijven om maar aan die norm te voldoen. Ze worden minder kritisch, ze gaan bijvoorbeeld wat ze al gedaan hebben anders inkleden. Door de nadruk op productie en kwantiteit krijg je dat. Opgewarmde oude papers. De lol, de intellectuele voldoening is dan wel weg.'

Welke eigenschappen heeft een goede onderzoeker?

'Je moet kritisch zijn, ook op jezelf. Analytisch, geduldig, je moet doorzettingsvermogen hebben, volharding. Een goede onderzoeker legt nieuwe verbindingen en kan nieuwe inzichten aanbrengen door buiten de eigen discipline te kijken. Richt je blik naar buiten, op zoek naar innovatie. Voor vernieuwing moet je over de schutting heen kijken. Maar goed, dat is natuurlijk niet de enige manier. Er zijn ook mensen die focussen op één ding, dat ze heel lang blijven doen. Door zich sterk te specialiseren weten zij in sommige gevallen een grote doorbraak op een bepaald onderzoeksgebied te bewerkstelligen. Maar die benadering spreekt mij persoonlijk minder aan. Mijn ideaalbeeld is meer de gespecialiseerde generalist.'

U houdt zich veel bezig met literatuur. Leest u zelf graag?

'Voor mijn ontspanning bedoel je? Ja, veel te weinig, maar ik doe het graag. Vooral in de schoolvakanties, als we met Ruben op vakantie gaan, dan heb ik tijd om te lezen. Ik lees verschillende soorten boeken, ook vakliteratuur. Dat boek, de Profielschets, gaat over de intriges op een universiteit, dat is leuk om te lezen, van dat soort boeken zijn er niet veel. Ik lees liever een roman dan verhalenbundels. Verder hou ik wel van literaire thrillers, spannende boeken met een extra dimensie. Platte boeken spreken me niet aan.'

Wat is volgens u het verschil tussen lectuur en literatuur?

'Ik weet het als ik het zie, maar ga dat maar eens benoemen. Dat wordt al snel cliché-matig. Boeken van Grisham bijvoorbeeld, de plot is wel ok, maar die houterige schrijfstijl! Dan leg ik het boek weg, dat kan ik niet opbrengen. René Appel vind ik stilistisch heel sterk, erg sober. De psychologie van een boek, daar gaat het ook wel om. In een streekroman zijn de karakters plat, niet complex en kunnen je aandacht niet vasthouden.'

'Een boek is voor mij een feest van herkenning en verwondering.'

Complexiteit maakt een boek prikkelend.'

Hoe heeft uw studie uw leesgedrag beïnvloed?

'Ik heb nieuwe inzichten gekregen in lezen en literatuur. Ik heb geleerd om kritisch en op verschillende manieren naar teksten te kijken. En ik heb daar mijn sociologische blik op literatuur ontwikkeld, ik heb toen de link gelegd tussen literatuur en de samenleving. Dat kwam vooral door inspirerende vakken en docenten.'

Wanneer wordt u getroffen door een boek?

'De herkenbaarheid van situaties, mensen en types, maar te veel types in een verhaal vind ik niet leuk. Als ik een nieuw inzicht krijg, iets lees dat mijn ogen opent of me leert hoe ik ook kan kijken naar een bepaalde situatie. Een goed boek is voor mij een feest van herkenning en verwondering.'

'Dit is toen ik eenjaar of acht was, op vakantie.' | FOTO: PRIVE-ARCHIEF S. JANSSEN

Wat zijn andere hobbies?

‘Ik zou wel meer tijd willen hebben. Ik heb nauwelijks tijd daarvoor! Ik sport, gewoon in de sportschool, ik vind dat ik dat veel meer moet doen. Vroeger trainde ik veel, ik deed aan tennis en hockey, ik vind het erg jammer dat ik nog maar zo weinig fysiek bezig kan zijn. Daar wil ik meer tijd voor vinden. Daarnaast ben ik een echte filmfan. Helaas ook niet in de mate waarin ik zou willen, ik zie veel op DVD, uitgaan naar het filmhuis doe ik veel minder. Ik zie films nu met vertraging. En musea bezoek doe ik graag, maar tegenwoordig combineer ik dat met Ruben. (lacht) Dat is nu dus niet veel meer dan Professor Plons in het Maritiem Museum’

Hoe doet u dat überhaupt, een gezin, een fulltime baan als hoogleraar, dat grote onderzoeksproject, de master Media?

‘Deze locatie helpt enorm. Ruben gaat hier in de buurt naar school, ik ben dan om half 9 op de universiteit en dan ben ik nog steeds eerder dan de meeste collega’s. Mijn man Borg werkt ook op de EUR, hij is directeur van de faculteit der Sociale Wetenschappen. Hij en ik halen Ruben regelmatig op, de buurvrouw past een middag op hem en de overige dagen gaat hij naar de naschoolse opvang. Meestal vindt hij dat gelukkig wel leuk. Ik werk vaak ‘s avonds door en spreek met Borg af dat we allebei een dagdeel in het weekend voor onszelf hebben, dan gaat de een met Ruben op stap en kan de ander werken. Ik merk wel dat mensen hier in de buurt daar aan moesten wennen, dat ik gewoon fulltime werkte.’

Wat fascineert u?

‘Over het algemeen menselijk gedrag, beter gezegd, de manier waarop mensen met elkaar omgaan. Achteraf had ik ook wel sociologie willen studeren. Ik kan die interesses nu combineren. Ik zoek naar patronen en structuur in gedrag van mensen. En dan net als je denkt dat je het begrijpt, pakt het anders uit. Mensen zijn niet gauw hetzelfde.’

Wat heeft u over uzelf geleerd?

(lachend) ‘Je leert je beperkingen wel kennen, maar ik heb nog steeds niet geleerd daarnaar te handelen. Dan vraag je je wel eens af of dat je wel wil veranderen. Ik heb de neiging om te veel te willen doen, ik zoek steeds de grens op en overschrijd die. Tja, dat zou ik eigenlijk niet moeten doen, maar dat wil ik nog niet accepteren.’

De Nijntje-slingers moeten nog steeds opgeruimd worden | FOTO: KIRSTEN VOS

ROests in de tijdschriftenbak bij Susanne Janssen | FOTO: KIRSTEN VOS